

Zuivelaars investeerden met oog op post-quotumtijdperk

Gevecht om melk breekt (nog) niet uit

Met het oog op de verwachte aanvoerstijging in het post-quotumtijdperk hebben zuivelondernemingen zoals DOC Kaas, A-ware, Vreugdenhil en FrieslandCampina geïnvesteerd in productiecapaciteit. Maar wat als straks het fosfaatreductieplan van ZuivelNL in werking treedt, de veestapel inkrimpt en er minder melk wordt geleverd?

„De verwevenheid tussen de beschikbare verwerkingscapaciteit en de melkaanvoer van de leden is veel minder nauw geworden, nu DOC Kaas onderdeel is van de DMK Group”, aldus algemeen directeur Bert Bonestroo van DOC Kaas.

De kogel is door de kerk; staatssecretaris Martijn van Dam is met de Europese Commissie tot een akkoord gekomen over het fosfaatreductieplan. Grondgebonden bedrijven zullen dit jaar terug moeten naar het aantal GVE's dat ze hadden op 2 juli 2015; intensieve bedrijven moeten daarbovenop nog 4 procent extra inkrimpen. De melkveehouderij wordt zo gedwongen tot een reductie van 4 miljoen kilo fosfaat, om weer onder het fosfaatplafond te komen. Omgerekend in koeien betekent dat een krimp van de veestapel met pakweg 160.000 stuks. Als je conservatief rekent met een gemiddelde melkproductie van 8.500 kilo per koe, is dat ruim 1,36 miljard kilo melk. Ter vergelijking: dat is meer dan de jaarhoeveelheid van DOC Kaas (924 miljoen kilo melk in 2015).

Dat scheelt dus een aardige slok op een borrel – of op een glas melk, zo u wilt. De vraag rijst nu wat dat gaat betekenen voor de Nederlandse zuivelondernemingen. „Dit jaar zal er flink minder gemolken gaan worden, zeker ten opzichte van 2016”, stelt zuivelanalist Martin Valstar van Dairyntel in Amersfoort.

Hangt af van zuivelmarkt

De krimp van de veestapel zal ongetwijfeld consequenties hebben voor de melkaanvoer en dus voor de mate waarin fabrieken hun productiecapaciteit kunnen benutten. Maar de mate waarin de zuivelondernemingen vervolgens gaan trekken aan elke liter melk, hangt volgens Valstar sterk af van de zuivelmarkt (zie het kader op pagina 13). „Natuurlijk moet je zorgen dat je de fabriek draaiende houdt en dat je de capaciteit goed benut. Maar de prijs van de zuivelproducten is hierin allesbepalend.” Voor elke zuivelfabriek ligt er immers ergens een scharnierpunt waar de kosten van de melk, de opbrengsten van de

zuivelproducten en de kosten van de productie omheen draaien. Of het uit kan om (dure) melk aan te kopen om efficiënt te kunnen draaien, hangt af van de opbrengstprijzen van de zuivelproducten, legt hij uit.

De melkprijs is nu goed. Dat stimuleert voornamelijk een hoge melkproductie, stelt de analist. „Veehouders zullen gauw nog even zo veel mogelijk willen leveren, om nog een stukje goed te maken van de slechte melkprijzen van 2014 en 2015.”

De particuliere zuivelonderneming Vreugdenhil Dairy Foods heeft zo'n 900 leveranciers. Woordvoester Riejanne Wolswinkel: „Er zal een heel aantal koeien moeten verdwijnen. We leven mee met onze melkveehouders, want hen raken de maatregelen het meest.” Wolswinkel verwacht dat de melkaanvoer bij Vreugdenhil

DOC Kaas onderdeel is van de DMK Group. Die bepaalt in welke productgroepen – kaas of 'witte zuivel' – er meer of minder wordt geproduceerd, afhankelijk van de marktsituatie.” En daarmee bepaalt de DMK Group indirect de bezettingsgraad van de productielocaties in Hoogeveen. „Indien er extra melk nodig zou zijn voor de productie van kaas, is er altijd de mogelijkheid om melk vanuit Duitsland aan te voeren.”

Opstappers

Dat biedt de Drents-Overijsselse Coöperatie tevens de mogelijkheid om de gevolgen te beperken van het opstappen van een flink aantal leden. DOC Kaas zegt geen cijfers te verstrekken over het huidige melkvolume dat de leden leveren. Wel staat er in het jaarverslag 2015 dat er 'een groep is vertrokken naar andere ondernemingen'. Dat had alles te maken met de zeer lage melkprijs over 2014, die zelfs nog verder onderuit ging in 2015. De melkaanvoer in Hoogeveen daalde van 1,07 miljard kilo melk in 2014 (goed voor 120.000 ton kaas) naar 924 miljoen kilo melk

in 2015. Een afname in de melkaanvoer van 146 miljoen kilo; dat is 13,6 procent. Hoe groot die groep vertrekkende leden was, heeft DOC niet bekendgemaakt. Royal A-ware directeur Klaas de Jong noemde afgelopen najaar in vakblad Boerderij een aantal van ruim 300 opstappers bij DOC. Coöperatievoorzitter Arjan Schimmel meldde in oktober in een e-mail aan de leden dat er per 1 januari een groep van 65 DOC-leden ging vertrekken naar een andere verwerker. Naar alle waarschijnlijkheid is een niet onaanzienlijk deel overgegaan van Hoogeveen naar Heerenveen. Maar noch DOC, noch Royal A-ware wil daar uitspraken over doen.

„A-ware is wel behoorlijk actief aan het werven”, weet Aris van Ommeren, zuivelspecialist van ►

We gaan de verminderde melkproductie in de tweede helft van dit jaar zeker merken

voornamelijk nog redelijk op peil zal blijven. „We hebben niet het idee dat de melkaanvoer snel heel veel minder gaat worden.” Zij schat in dat de fosfaatreductiemaatregelen het meeste effect op de melkaanvoer zullen hebben richting het begin van het derde kwartaal van 2017.

‘Meer flexibiliteit’

Algemeen directeur Bert Bonestroo van DOC Kaas geeft aan dat de fusie met de Duitse zuivelonderneming DMK, op 1 april vorig jaar, de Drentse kaascoöperatie minder afhankelijk maakt van de Nederlandse melkaanvoer.

„De verwevenheid tussen de beschikbare verwerkingscapaciteit en de melkaanvoer van de leden is veel minder nauw geworden, nu

Recente investeringen in capaciteit

Vreugdenhil Dairy Foods nam in mei 2016 een nieuwe fabriek in gebruik in Gorinchem. Na twee jaar bouwen en een investering van 120 miljoen euro werd de capaciteit van Vreugdenhil in totaal met een derde uitgebreid. Deze hightech fabriek kan per dag een miljoen liter melk verwerken, zo'n 55 RMO-wagens vol. De droogtoren kan 60.000 liter melk per uur aan; dat is goed voor 8.000 kilo melkpoeder. De capaciteit van de Vreugdenhil-fabrieken wordt op dit moment nagenoeg volledig benut. Toch valt er met efficiënt werken steeds nog wel wat capaciteit te winnen. De benodigde extra melk komt deels van de eigen melkveehouders en op beperkte schaal van nieuwe toetreders, aldus het concern.

Op het IBF-industrieterrein in Heerenveen is een bloeiend zuivelcluster aan het ontstaan. Royal A-ware zette hier op een 25 hectare groot terrein een reusachtige kaasmakerij neer en Fonterra twee poedertorens met een gezamenlijke capaciteit van 50.000 ton weipoeder. Samen met Fonterra investeerde A-ware hier 150 miljoen euro. In de fabriek kan 100.000 ton kaas per jaar worden geproduceerd. De wei wordt door Fonterra verwerkt tot ingrediënten voor de voedingsmiddelenindustrie. Behalve A-ware en Fonterra hebben ook Ausnutria Hyproca (babymelkpoeder) en Henri Willig (kaas) zich inmiddels gevestigd op die locatie. Laatste nieuwkomer is Oranje Nutrition, een Chinees bedrijf dat koeien-, geiten- en schapenmelk gaat verwerken tot

babymelkpoeder voor de Chinese markt. In oktober 2015 werd de eerste paal geslagen. Met de bouw en inrichting van dit bedrijf is een investering van 30 miljoen euro gemoeid. DOC Kaas heeft in Hoogeveen twee productielocaties: de oude kaasfabriek aan de Alteveerstraat (capaciteit van 45.000 ton kaas) en een moderne kaasfabriek op het Zuivelpark. Sinds 2013 is de productiecapaciteit van de kaasfabriek op het Zuivelpark met 20 procent uitgebreid, waarmee DOC nu in totaal beschikt over een capaciteit van 140.000 ton kaas. De jaarproductie zit rond de 120.000 ton. De fabriek in Alteveer wordt vooral gebruikt om de pieken en dalen in de productie te bufferen.

„Melkveehouders die interesse hebben om melk te leveren aan ons, zijn welkom“, aldus Klaas de Jong, directeur van A-ware, welke sinds 1 januari 2015 ook actief is als kaasproducent.

handelsonderneming Farmel in Emmeloord. Farmel produceert zelf geen zuivelproducten, maar handelt volop in melk. Op dit moment zitten alle Nederlandse zuivelfabrieken qua verwerkingscapaciteit redelijk vol, stelt Van Ommeren. FrieslandCampina voorzag zelfs dat er capaciteitsproblemen zouden ontstaan vanwege de sterk stijgende melkaanvoer. Reden voor de zuivelcoöperatie om per 9 januari een stand-still af te kondigen en zo alvast voor te sorteren op het fosfaatreductieplan van ZuivelNL. „We gaan de verminderde melkproductie in de tweede helft van dit jaar zeker merken. Zo ongeveer vanaf juni, misschien zelfs iets eerder“, schat Van Ommeren in. „Met name de zuivelondernemingen die recent hebben geïnvesteerd in meer capaciteit, spelen daar nu op in. A-ware en Vreugdenhil zijn boeren aan het werven. DOC wil er ook wel boeren bij, maar voor hen is het lastig vanwege de melkprijzen.“

‘Leveranciers welkom’

Royal A-ware is sinds 1 januari 2015 ook actief als kaasproducent. Op een 25 hectare

groot industrieterrein in Heerenveen is een gloednieuwe kaasmakerij verrezen, goed voor 100.000 ton kaas per jaar. Daarnaast produceert A-ware sinds 2013 yoghurt en room, via de overname van Katshaar Zuivel in Coevorden van NoorderlandMelk. Als groeiend bedrijf kan Royal A-ware alle melk goed gebruiken, volgens directeur Klaas de Jong: „Melkveehouders die interesse hebben om melk te leveren aan ons, zijn welkom!“ De melk voor de kaasmakerij en de yoghurtfabriek is afkomstig van vier stromen, legt hij uit. Ten eerste heeft het bedrijf honderden eigen melkveehouders in Noord-Nederland. „Deze melkveehouders leverden voorheen hun melk aan andere afnemers, waaronder DOC Kaas, of hebben recent een melkveebedrijf opgestart.“ Daarnaast wordt samengewerkt met de leverancierscoöperatie NoorderlandMelk. Tevens wordt melk betrokken vanuit de Dutch Milk Foundation (het volume ‘vrije melk’ dat volgens de mededingingsautoriteit beschikbaar moest blijven voor de markt, na de fusie tussen Campina en Friesland Foods, red.). Verder heeft A-ware nog contracten lopen met diverse ondernemingen die melk leveren.

A-ware schat in dat veel melkveehouders na het ingaan van de fosfaatreductiemaatregelen hun melkproductie op peil weten te houden. „Wij verwachten de komende tijd over voldoende melk te kunnen beschikken voor onze kaasmakerij en voor de yoghurtfabriek. De melkveehouders met wie we direct samenwerken, melken op dit moment meer dan in voorgaande jaren en dat kunnen we prima verwerken en vermarkten.“

Geen melk beschikbaar

Het melkaanbod op de Nederlandse spotmarkt is momenteel zeer gering, aldus Aris van Ommeren van Farmel. „Er is bijna geen melk meer beschikbaar.“ Ook in het buitenland valt het aanbod tegen, al is het aanbod in Duitsland en Frankrijk wel iets groter dan in Nederland. Van Ommeren: „Het scheelt dat er nu ook geen heel grote vraag is.“ Het Flevolandse handelshuis heeft zelf ook zo’n 200 eigen boeren, verspreid over Nederland. Samen zijn zij goed voor 250 miljoen kilo melk. Ook Farmel neemt nog nieuwe veehouders aan, ‘mits het volume past en het bedrijf op de route ligt’, aldus Van Ommeren. ■

„We hebben niet het idee dat de melkaanvoer snel heel veel minder gaat worden“, aldus Riejanne Wolswinkel van Vreugdenhil Dairy Foods.

Zuivelmarkt onder druk

In hoeverre zuivelondernemingen gaan vechten om de melk, zal volgens analist Martin Valstar sterk afhangen van de prijzen op de zuivelmarkt. Momenteel staat de markt onder druk, stelt hij. Nadat de boternotering begin 2017 het record uit 2007 evenaarde, zijn de noteringen gaan dalen. De boterprijs is weliswaar nog steeds netjes, maar de vraag is heel gering omdat het product zo duur is, legt hij uit. Ook mager melkpoeder staat onder druk; de vraag op de wereldmarkt is gering en daarnaast hangt er een fikse interventievoorraad boven de markt. En in de Noord-Afrikaanse landen en het Midden-Oosten – traditioneel belangrijke afnemers – is het politiek onrustig en is de koopkracht gering vanwege de lage olieprijs. Kortom: het kan verkeren met de zuivelprijzen. „De volatiliteit neemt toe“, aldus Valstar. „Wat wel positief is, is dat er in Zuid-Amerika, Oceanië en ook in Europa nu minder melk wordt geproduceerd. Alleen in de VS groeit de productie sterk, maar daar hebben we in Europa weinig last van.“

